

BENDROJI PRAKTIKA

**PREKIŲ ŽENKLAI, PRIEŠTARAUJANTYS
VIEŠAJAI TVARKAI AR
NUSISTOVĖJUSIEMS MORALĖS
PRINCIPAMS**

**PRIEDAS. SU SAVIRAIŠKOS LAISVE
SUSIJĘ TEISINIAI ŠALTINIAI, KURIE
GALI BŪTI SVARBŪS**

PRIEDAS. SU SAVIRAIŠKOS LAISVE SUSIJĘ TEISINIAI ŠALTINIAI, KURIE GALI BŪTI SVARBŪS

1	DOKUMENTO PASKIRTIS.....	1
2	TEISINĖ SISTEMA.....	1
2.1	Europos Sąjungos teisė	1
2.2	Kitos susijusios priemonės	2
3	SUSIJUSI JURISPRUDENCIJA	3
3.1	Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija	3
3.1.1	Sprendimas Fack Ju Göhte	3
3.1.2	Generalinio advokato M. Bobek išvada byloje Fack Ju Göhte	4
3.2	Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija	4
3.2.1	UAB „Sekmadienis“ prieš Lietuvą, peticija Nr. 69317/14, 2018 m. sausio 30 d.	5
3.2.2	Dor prieš Rumuniją, peticija Nr. 55153/12, 2015 m. rugpjūčio 25 d.	8
3.2.3	Vajnai prieš Vengriją, peticija Nr. 33629/06, 2008 m. liepos 8 d.	11

1 DOKUMENTO PASKIRTIS

CP14 bendrojoje praktikoje nenagrinėjama, kaip turėtų būti vertinamas saviraiškos laisvės poveikis 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/2436 valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (PŽD) 4 straipsnio 1 dalies f punkto taikymui. Šiuo metu šis klausimas ES prekių ženklų teisėje nėra išspręstas. Todėl šis priedas parengtas siekiant pateikti 2023 m. rugsėjo 7 d. aktualią informaciją¹ apie galimai svarbius teisinius šaltinius, susijusius su Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnio taikymu PŽD 4 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo atžvilgiu.

2 skirsnyje pateikiami atitinkami teisiniai šaltiniai, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant šį atsisakymo registruoti pagrindą.

Be to, buvo išnagrinėta atitinkama jurisprudencija, ypatingą dėmesį skiriant Europos Žmogaus Teisių Teismo paskelbtam EŽTK 10 straipsnio bendrojo taikymo vadovui, kuriame pateikiami pagrindiniai šios srities principai ir atitinkami precedentai bei jurisprudencija.

Šiuo atžvilgiu šio dokumento 3 skirsnyje pateikiamos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos ištraukos, kurios buvo atrinktos atsižvelgiant į jų svarbą bendrosios praktikos temai. Norint geriau suprasti šią temą ir toliau nurodytą jurisprudenciją, rekomenduojama susipažinti su pirmiau minėtu vadovu ir perskaityti visą šiame priede cituojamą jurisprudenciją.

2 TEISINĖ SISTEMA

2.1 Europos Sąjungos teisė

- **Direktyva (ES) 2015/2436 valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (PŽD)²**

27 konstatuojamoji dalis

... ši direktyva turėtų būti taikoma taip, kad būtų užtikrinta visapusiška pagarba pagrindinėms teisėms ir laisvėms, visų pirma saviraiškos laisvei.

- **Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija³**

11 straipsnis. Saviraiškos ir informacijos laisvė

1. Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo įsitikinimus, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijoms nekludant ir nepaisant valstybių sienų.

2. Turi būti gerbiama žiniasklaidos laisvė ir pliuralizmas.

¹ Data, kada buvo užbaigtos diskusijos dėl CP14 bendrosios praktikos ir buvo patvirtintos bendrosios praktikos ir priedo galutinės redakcijos.

² [2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva \(ES\) 2015/2436 valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti.](#)

³ [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.](#)

16 straipsnis. Laisvė užsiimti verslu

Laisvė užsiimti verslu pripažįstama pagal Sąjungos teisę ir nacionalinius teisės aktus bei praktiką.

17 straipsnis. Teisė į nuosavybę

2. Intelektinė nuosavybė turi būti saugoma.

- **Europos žmogaus teisių konvencija⁴**

10 straipsnis

1. Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybių sienų. Šis straipsnis netrukdo valstybėms licencijuoti radijo, televizijos ar kino įstaigų.

2. Naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią įslaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teisminės valdžios autoritetą ir bešališkumą.

2.2 Kitos susijusios priemonės

- Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio taikymo vadovas

[Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio „Saviraiškos laisvė“ taikymo vadovas](#) reguliariai atnaujinamas. Nors šis vadovas nėra privalomas Europos Žmogaus Teisių Teismui, jame pateikiama laipsniška saviraiškos laisvės šio teismo nagrinėtose bylose analizė, taip pat daug kazuistikos ir atitinkamos jurisprudencijos pavyzdžių, kuriais siekiama iliustruoti jo išaiškinimą įvairiose srityse, siekiant informuoti praktikuojančius teisininkus.

Toliau pateikiami svarbiausi šio vadovo punktai, susiję su CP14 tema, t. y. prekių ženklais, prieštaraujančiais viešajai tvarkai arba nusistovėjusiems moralės principams.

I	Įvadas.
I(B)	Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pateiktos bendrosios pastabos dėl 10 straipsnio.
II	Konkretūs klausimai dėl priimtino vertinimo bylose, susijusiose su Konvencijos 10 straipsniu.
III	Audito Rūmų atliktas 10 straipsnio bylų nagrinėjimas: laipsniška analizė.
XI	Saviraiškos laisvė ir teisėti nacionalinio saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės saugumo, neramumų ar nusikaltimų prevencijos tikslai.
XII	Saviraiškos laisvė ir sveikatos ar moralės apsauga.
XIV	Pliuralizmas ir saviraiškos laisvė.

⁴ [Europos žmogaus teisių konvencija](#).

XIV(F) Pluralizmas ir mažumų saviraiškos laisvė.

3 SUSIJUSI JURISPRUDENCIJA

3.1 Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija

3.1.1 *Sprendimas Fack Ju Göhte* ⁵

Šioje byloje prašomas įregistruoti prekių ženklas buvo žodinis žymuo „Fack Ju Göhte“ – vieno iš sėkmingiausių 2013 m. Vokietijos filmų pavadinimas.

Šį žymenį buvo atsisakyta registruoti remiantis Reglamento (EB) Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies f punktu, taikomu kartu su to reglamento 7 straipsnio 2 dalimi. Paskesnius apeliacinius skundus vėliau atmetė EUIPO Apeliacinės tarybos ir Bendrasis Teismas. Vis dėlto Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą ir EUIPO sprendimą atsisakyti įregistruoti prekių ženklą.

Šis sprendimas svarbus tuo, kad jame pripažįstama, jog turi būti atsižvelgta į saviraiškos laisvę, kaip reikalaujama Reglamento (ES) 2017/1001 dėl ES prekių ženklo⁶ 21 konstatuojamojoje dalyje (ir pagal PŽD 27 konstatuojamąją dalį).

Darant šias išvadas taip pat buvo atsižvelgta į kontekstinius elementus, pavyzdžiui, į šias citatas iš Sprendimo *Fack Ju Göhte*:

... didelė tokio pavadinimo komedijos sėkmė vokiškai kalbančioje plačiojoje visuomenėje ir tai, kad neatrodo, jog toks pavadinimas būtų sukėlęs kontroversiją, taip pat tai, kad jaunajai visuomenei buvo leista jį žiūrėti, o Goethe institutas, t. y. pasauliniu lygiu veikiantis Vokietijos Federacinės Respublikos kultūros institutas, kurio vienas iš uždavinių yra skatinti vokiečių kalbos mokėjimą, jį naudoja pedagoginiais tikslais.

6. Reglamento (ES) 2015/2424 21 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

(21) ... Be to, šis reglamentas turėtų būti taikomas taip, kad būtų užtikrinta visapusiška pagarba pagrindinėms teisėms ir laisvėms, **visų pirma saviraiškos laisvei**.

7. Reglamento (ES) 2017/1001 21 konstatuojamojoje dalyje pažodžiui pakartojama pirmesniame punkte išdėstyta Reglamento (ES) **2015/2424** 21 konstatuojamosios dalies formuluotė.

56. Galiausiai taip pat reikia pridurti, kad, kitaip nei Bendrasis Teismas konstatuoja skundžiamo sprendimo 29 punkte, kad „meno, kultūros ir literatūros srityje nuolat rūpinamasi saviraiškos laisvės išsaugojimu, bet prekių ženklų srityje taip nėra“, taikant Reglamento (EB) Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies f punktą, būtina atsižvelgti į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnyje įtvirtintą saviraiškos laisvę, kaip EUIPO pripažino per teismo posėdį, o generalinis advokatas konstatuoja savo išvados 47–57 punktuose. Be to, tokią išvadą patvirtina tiek **Reglamento (ES) 2015/2424**, kuriuo buvo iš dalies pakeistas Reglamentas (EB) Nr. 207/2009, 21 konstatuojamoji dalis, tiek **Reglamento (ES) 2017/1001** 21 konstatuojamoji dalis, kuriose **aiškiai pabrėžiama** būtinybė taikyti šiuos reglamentas taip, kad būtų užtikrintas visiškas **pagrindinių teisių ir laisvių, ypač saviraiškos laisvės**, laikymasis.

⁵ 2020 m. vasario 27 d. Sprendimas *Fack Ju Göhte*, C-240/18 P, EU:C:2020:118.

⁶ [2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo.](#)

3.1.2 Generalinio advokato M. Bobek išvada byloje Fack Ju Göhte ⁷

47. Saviraiškos laisvė iš tiesų atlieka tam tikrą vaidmenį prekių ženklų teisėje.

48. Pirma, pagarba pagrindinėms teisėms yra bet kurios ES priemonės teisėtumo sąlyga. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija) ir joje **užtikrinamos pagrindinės teisės taikomos bet kuriems Sąjungos institucijų ir įstaigų veiksmams ar neveikimui. [...] Natūralu, kad tas pats taikoma prekių ženklų srityje, kalbant apie Sąjungos įstaigų, kaip antai EUIPO, veiksmus ir neveikimą.**

49. Antra, komercinis galimos veiklos pobūdis nesuteikia pagrindo apriboti ar netgi atmesti pagrindinių teisių apsaugos. [...] Galima priminti, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) **yra nusprendęs, kad EŽTK 10 straipsnyje užtikrinama saviraiškos laisvė taikoma nepriklausomai nuo informacijos rūšies, įskaitant komercinę reklamą. [...]** Jis taikė saviraiškos laisvę būtent vertindamas nacionalinės teisės aktuose prekių ženklams ar kitų formų reklamai nustatytus apribojimus. [...]

50. Trečia, **saviraiškos laisvės taikytinumas prekių ženklų srityje buvo aiškiai patvirtintas Reglamento (ES) 2015/2424, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 207/2009, preambulėje ir dabar pripažįstamas Reglamente 2017/1001. [...]**

51. Ketvirta, kalbant gana subsidiariai, toks teisės aiškinimas taip pat **atitinka ankstesnę Bendrojo Teismo jurisprudenciją (24) ir pačios EUIPO sprendimų priėmimo praktiką. [...]**

52. Taigi akivaizdu, kad saviraiškos laisvė taikoma prekių ženklų teisės srityje. ...

56. Taigi, nors **tai nėra pagrindinis prekių ženklų teisės tikslas**, akivaizdu, kad saviraiškos laisvė šioje teisėje egzistuoja. Vertinant šiuo požiūriu, skundžiamo sprendimo 29 punkte esančiu Bendrojo Teismo teiginiu galbūt norėta išreikšti šiek tiek kitokią mintį: ne tai, kad saviraiškos laisvė iš viso neatlieka jokio vaidmens prekių ženklų teisėje, o veikiau tai, kad, **priešingai nei meno, kultūros ir literatūros srityse, apskritai vertinant iškylančių teisių ir interesų pusiausvyrą, saviraiškos laisvei prekių ženklų teisės srityje turėtų būti teikiama kiek kitokia, galbūt šiek tiek mažesnė reikšmė.**

57. ... nors apskritai **vertinant** saviraiškos laisvės ir kitų galimai susijusių pagrindinių teisių **pusiausvyrą, būtina atsižvelgti į saviraiškos laisvę, tačiau saviraiškos laisvės apsauga nėra pagrindinis prekių ženklų apsaugos tikslas.**

3.2 Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija

Kaip nurodyta pirmiau minėtame EŽTT vadove, Konvencijos 10 straipsnio taikymas „taip pat apima komercinio pobūdžio informaciją“. Šiuo atžvilgiu šiame dokumente ypač remiamasi toliau nurodytais sprendimais, nors kartu patartina susipažinti su *Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio „Saviraiškos laisvė“ taikymo vadovu*:

⁷ [Generalinio advokato M. Bobek](#) išvada, pateikta 2019 m. liepos 2 d., „Prekių ženklų apsauga ir saviraiškos laisvė“, 45–57 punktai.

3.2.1 UAB „Sekmadienis“ prieš Lietuvą, peticija Nr. 69317/14, 2018 m. sausio 30 d. ⁸

Ši byla susijusi su reklamos kampanija, kurioje vaizduojami modeliai, panašūs į religines asmenybes, ir kurioje pateikiami šie tekstai: „MARIJA BRANGI, KOKIA SUKNELĖ!“, „Jėzau Marija, kuo čia apsirengę!“ ir „Jėzau, kokios tavo kelnės!“. Skunde buvo nurodyta, kad reklamoje niekinami religiniai simboliai, įžeisti tikinčiųjų jausmai ir dėl jos „kyla pavojus visuomenei nustoti būtinos sakralumo pajautos ir elementarios pagarbos dvasingumui“. Todėl Lietuvos valdžios institucijos bendrovei skyrė baudą, nes jos rodoma reklama laikoma prieštaraujanti visuomenės moralės principams.

Šioje byloje saviraiškos laisvė buvo taikoma reklamai, sukurtai tik komerciniais tikslais.

EŽTT padarė išvadą, kad Lietuvos valdžios institucijos pažeidė teisę į saviraiškos laisvę, nes neužtikrino pusiausvyros tarp, viena vertus, visuomenės moralės principų apsaugos bei tikinčiųjų teisių ir, antra vertus, bendrovės pareiškėjos teisės į saviraiškos laisvę.

2. Teismo įvertinimas

a) Ar laisvė buvo apribota

[...]

ii) Aprašytų principų taikymas šioje byloje

66. Šioje byloje nagrinėjamas apribojimas buvo pagrįstas Reklamos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 1 punktu, kuriame draudžiama „visuomenės moralės principus“ pažeidžianti reklama (žr. šio sprendimo 34 punktą). **Teismas pritaria Vyriausybės nuomonei, kad visuomenės moralės principai yra tikrai plati sąvoka, kuri bėgant laikui gali kisti, todėl tiksliai teisiškai ją apibrėžti gali būti neįmanoma** (žr. šio sprendimo 53 punktą). **Teismas mano, kad būtų nerealistiška tikėtis, kad nacionalinės teisės aktuose bus pateiktas išsamus veiksmų, pažeidžiančių visuomenės moralės principus, sąrašas** (žr. *mutatis mutandis*, *Kudrevičius ir kiti prieš Lietuvą* [GC], Nr. 37553/05, § 113, ECHR 2015).

[...]

d) Ar apribojimas būtinas demokratinėje visuomenėje

i) Svarbūs bendrieji principai

70. **Teismas laikosi nuoseklaus požiūrio, kad saviraiška yra vienas iš esminių demokratinės visuomenės pagrindų ir vienas iš pagrindinių jos pažangos bei kiekvieno asmens saviraiškos pagrindų. Atsižvelgiant į 10 straipsnio 2 dalį, ji taikytina ne tik „Informacijai“ ir „idėjoms“, kurios priimamos ir vertinamos kaip neįžeidžiančios ar nekeliančios jokių emocijų, bet ir toms, kurios įžeidžia, šokiruoja ar trikdo. Tai būtina siekiant puoselėti pliuralizmą, toleranciją ir plačias pažiūras, be kurių „demokratinė visuomenė“ neįmanoma. Įtvirtintai 10 straipsnyje saviraiškos laisvei taikomos išimtys, tačiau jos turi**

⁸ [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22languageisocode%22:\[%22LIT%22\],%22appno%22:\[%2269317/14%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-195436%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22languageisocode%22:[%22LIT%22],%22appno%22:[%2269317/14%22],%22documentcollectionid%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-195436%22]}).

būti vertinamos griežtai ir bet kokių apribojimų poreikis turi būti įtikinamai pagrįstas (žr. *Von Hannover prieš Vokietiją* (Nr. 2) [GC], Nr. 40660/08 ir 60641/08, § 101, ECHR 2012; *Bédat prieš Šveicariją* [GC], Nr. 56925/08, § 48, ECHR 2016; ir *Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy*, cituota pirmiau, § 124).

71. Vartojamas 10 straipsnio 2 dalyje būdvardis „būtinasis“ reiškia „neatidėliotiną visuomenės poreikį“. Susitariančiosioms Valstybėms suteikta tam tikra laisvė vertinti, ar toks poreikis yra, tačiau kartu atliekama ir europinė priežiūra, apimanti ir teisės aktus, ir juos įgyvendinančius sprendimus, net ir priimtus nepriklausomo teismo. Todėl Teismas įgaliotas galutinai nuspręsti, ar „apribojimas“ suderinamas su 10 straipsniu saugoma saviraiškos laisve (žr. *Mouvement raëlien suisse prieš Šveicariją* [GC], Nr. 16354/06, § 48, ECHR 2012 (ištraukos); *Animal Defenders International prieš Jungtinę Karalystę* [GC], Nr. 48876/08, § 100, ECHR 2013 (ištraukos); ir *Bédat*, cituota pirmiau, § 48).

72. Įgyvendinant priežiūros jurisdikciją, Teismo užduotis – ne užimti kompetentingų nacionalinių institucijų vietą, o pagal 10 straipsnį peržiūrėti jų sprendimus, priimtus pasinaudojant joms suteikta vertinimo laisve. Tai nereiškia, kad priežiūra apsiriboja vien įvertinimu, ar valstybė atsakovė savo diskrecija pasinaudojo pagrįstai, apdairiai ir sąžiningai; Teismas turi išnagrinėti skundžiamą apribojimą atsižvelgdamas į bylos visumą ir nustatyti, ar jis buvo „proporcingas siekiamam tikslui“ ir ar nacionalinių institucijų nurodytos priežastys jam pagrįsti yra „svarbios ir pakankamos“. Tai darydamas, Teismas turi įsitikinti, kad nacionalinės institucijos taikė su 10 straipsnyje įtvirtintais principais suderinamus standartus ir rėmėsi tinkamu svarbių faktų įvertinimu (žr. *Mouvement raëlien Suisse*, cituota pirmiau, § 48; *Morice prieš Prancūziją* [GC], Nr. 29369/10, § 124, ECHR 2015, *Medžlis Islamske Zajednice Brčko ir kiti prieš Bosniją ir Hercegoviną* [GC], Nr. 17224/11, § 75, 2017-06-27).

73. Be to, Teismas pakartoja, kad Susitariančiųjų Valstybių vertinimo laisvė priklauso nuo daugelio veiksnių, tarp kurių ypač svarbus nagrinėjamo pasisakymo pobūdis. Teismas nuosekliai tvirtina, kad pagal Konvencijos 10 straipsnio 2 dalį galimybės riboti politinius pasisakymus ar diskusijas viešojo intereso klausimais yra mažos (žr. *Baka prieš Vengriją* [GC], Nr. 20261/12, § 159, ECHR 2016, ir *Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy*, cituota pirmiau, § 167). Tačiau didesnė vertinimo laisvė Susitariančiosioms Valstybėms paprastai suteikiama reguliuojant išraiškos laisvę tais atvejais, kai gali būti įžeisti asmens moraliniai ir ypač religiniai įsitikinimai (žr. *Wingrove*, cituota pirmiau, § 58, ir *Murphy prieš Airiją*, Nr. 44179/98, § 67, ECHR 2003-IX (ištraukos)). Be to, valstybėms suteikta plati vertinimo laisvė reguliuojant komercinę ir reklaminę medžiagą (žr. *markt intern Verlag GmbH ir Klaus Beermann prieš Vokietiją*, 1989-11-20, § 33, Series A Nr. 165; *Hertel*, cituota pirmiau, § 47, ir *Mouvement raëlien Suisse*, cituota pirmiau, § 61).

74. Galiausiai Teismas pakartoja, kad, kaip aiškiai pripažinta 10 straipsnio 2 dalyje, naudojimasis išraiškos laisve susijęs su pareigomis ir atsakomybe. Tarp jų – su religiniais įsitikinimais sietinas bendrasis reikalavimas užtikrinti tikinčiųjų teisę naudotis 9 straipsnyje įtvirtintomis teisėmis, taip pat pareiga

kiek įmanoma vengti tokių išraiškos formų, kurios būtų be reikalo įžeidžiančios ar šventvagiškos garbinamų subjektų atžvilgiu (žr. *Otto-Preminger-Institut prieš Austriją*, 1994-09-20, § 49, Series A Nr. 295-A; *Murphy*, cituota pirmiau, § 65; *Ī.A. prieš Turkiją*, Nr. 42571/98, § 24, ECHR 2005-VIII; *Giniewski prieš Prancūziją*, Nr. 64016/00, § 43, ECHR 2006-I, ir *Klein*, cituota pirmiau, § 47).

ii) Aprašytų principų taikymas šioje byloje

[...]

78. Teismas jau yra konstatavęs, kad negalima paneigti galimybės, kad saviraiška, kuri pati savaime nėra įžeidžianti, gali turėti įžeidžiantį poveikį tam tikromis aplinkybėmis (žr. *Murphy*, cituota pirmiau, § 72). Todėl nacionaliniai teismai turėjo nurodyti svarbias ir pakankamas priežastis, dėl kurių reklama, kuri, Teismo manymu, nebuvo savaime įžeidžianti, vis tiek prieštaravo visuomenės moralės principams (žr. *mutatis mutandis*, *VgT Verein gegen Tierfabriken prieš Šveicariją*, Nr. 24699/94, § 75–76, ECHR 2001-VI). Be to, Teismas pažymi, kad, kaip teigia Vyriausybė, religinių simbolių naudojimas reklamoje nebūtinai pažeidžia Reklamos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 1 punktą (žr. šio sprendimo 53 punktą), o tai reiškia, kad pagal nacionalinę teisę taip pat turi būti pateiktas bent koks nors paaiškinimas, kodėl konkreti bendrovės pareiškėjos pasirinkta saviraiškos forma pažeidė visuomenės moralės principus.

[...]

81. Teismas taip pat pažymi, kad kai kurios institucijos didelę reikšmę teikė tam, kad daugiau nei 100 asmenų pateikė skundus dėl reklamos (žr. šio sprendimo 18 ir 25 punktus). Jis nemato priežasties abejoti, kad šie asmenys išties buvo įžeisti. Tačiau Teismas primena, kad saviraiškos laisvė apima ir tas idėjas, kurios įžeidžia, šokiruoja ar trikdo (žr. šio sprendimo 70 punkte pateiktas nuorodas). Jis taip pat primena, kad pliuralistinėje demokratinėje visuomenėje asmenys, nusprendę pasinaudoti laisve skelbti savo religiją, negali pagrįstai tikėtis būti apsaugoti nuo bet kokios kritikos. Jie privalo toleruoti ir priimti tai, kad kiti nepripažįsta jų religinių įsitikinimų ir net skelbia jų tikėjimui priešišką mokymą (žr. *Otto-Preminger-Institut*, § 47, ir *Ī.A. prieš Turkiją*, § 28, cituotos pirmiau; taip pat žr. Venecijos komisijos poziciją, pateiktą šio sprendimo 49 punkte). Teismo nuomone, nors reklama turėjo komercinį tikslą ir negali būti laikoma religinių idėjų „kritika“ (žr. šio sprendimo 76 punktą), vis dėlto taikytini principai yra panašūs (šiuo požiūriu žr. visų pirma šio sprendimo 18 punkte nurodytą nacionalinių institucijų išvadą, kad reklama „skatina lengvabūdišką visuomenės požiūrį į krikščionių tikėjimo etines vertybes“).

82. ... Teismo nuomone, negalima daryti prielaidos, kad kiekvienas asmuo, save laikantis krikščioniu, tikrai laikytų šią reklamą įžeidžiančia, ir Vyriausybė neįrodė priešingai. Vis dėlto, net darant prielaidą, kad dauguma Lietuvos gyventojų laikytų tokią reklamą įžeidžiančia, Teismas primena, kad pamatinės Konvencijos vertybės nesuderinamos su nuostata, kad mažumos grupė Konvencijoje

numatytomis teisėmis gali pasinaudoti tik tuo atveju, jei tai priimtina daugumai. Jei taip būtų, mažumos teisės, įskaitant teisę į saviraiškos laisvę, taptų viso labo teorinės, o ne praktinės ir veiksmingos, kaip reikalaujama Konvencijoje (žr. *mutatis mutandis*, Barankevich prieš Rusiją, Nr. 10519/03, § 31, 2007-07-26, Alekseyev prieš Rusiją, Nr. 4916/07 ir dar 2, § 81, 2010-10-21, Bayev ir kiti, cituota pirmiau, § 70).

83. Todėl Teismas daro išvadą, kad nacionalinės institucijos neužtikrina pusiausvyros tarp, viena vertus, visuomenės moralės principų apsaugos bei tikinčiųjų teisių ir, antra vertus, bendrovės pareiškėjos teisės į saviraiškos laisvę. Jų sprendimuose vartojamos formuluotės, kaip antai „šiuo atveju užsižiasta per daug“ (žr. šio sprendimo 11 punktą), „nelieka elementarios pagarbos dvasingumui“ (žr. šio sprendimo 15 punktą), „netinkamas [religinės simbolikos] naudojimas ją menkina, neatitinka visuotinai priimtose moralės ir etikos normų“ (žr. šio sprendimo 25 punktą) ir „tikintieji visada labai jautriai reaguoja į bet kokios religinės atributikos ar religinių personalijų naudojimą reklamoje“ (žr. šio sprendimo 11, 13, 15 ir 18 punktus), parodo, kad valdžios institucijos teikė absoliučią pirmenybę tikinčiųjų jausmams ir tinkamai neatsižvelgė į bendrovės pareiškėjos teisę į saviraiškos laisvę.

84. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis.

3.2.2 Dor prieš Rumuniją, peticija Nr. 55153/12, 2015 m. rugpjūčio 25 d.⁹

Ši byla susijusi su peticija dėl žymens „CRUCIFIX“ dėl 36, 41, 42 ir 45 klasių paslaugų Rumunijos intelektinės nuosavybės tarnyboje. Tarnyba atsisakė įregistruoti žymenį dėl viešosios tvarkos ir moralės, nes manė, kad religinius simbolius galima naudoti tik vykdant religinę veiklą ir tik įgaliojantiems asmenims, o šio žymens atveju taip nebuvo, atsižvelgiant į tai, kokioms paslaugoms teikti buvo prašoma įregistruoti žymenį.

EŽTT pažymėjo, kad byla susijusi ne su pareiškėjo minties, sąžinės ar religijos laisvės pasireiškimu, o su prekių ženklo komerciniu naudojimu. Teismas, *inter alia*, padarė išvadą, kad paraiškos įregistruoti prekių ženklą atmetimas yra pareiškėjo naudojimosi savo saviraiškos laisve apribojimas. Tokiu apribojimu pažeidžiamas 10 straipsnis, išskyrus atvejus, kai tai „nustatyta įstatymu“, juo siekiama teisėto tikslo pagal EŽTK 10 straipsnio 2 dalį ir jis yra „būtinai demokratinėje visuomenėje“.

De jure

38. Pareiškėjas teigia, kad pavadinimo ir grafinio atvaizdo „CRUCIFIX“ pasirinkimas patenka į jo minties, sąžinės ir religijos laisvės sritį ir kad atsisakydamos juos registruoti nacionalinės valdžios institucijos pažeidė jo saviraiškos laisvę.

39. Teismas pažymi, kad ši byla susijusi ne su pareiškėjo minties, sąžinės ar religijos laisvės pasireiškimu, o su prekių ženklo komerciniu naudojimu. Tokiomis aplinkybėmis Teismas mano, kad yra tikslinga peticiją nagrinėti atsižvelgiant tik į Konvencijos 10 straipsnį. Ši nuostata suformuluota taip:

1. Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo

⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:%22FRE%22,%22appno%22:%2255153/12%22,%22documentcollectionid%22:%22ADMISSIBILITY%22,%22itemid%22:%22001-157422%22}}>.

nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybių sienų.

2. Naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią įslaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teisminės valdžios autoritetą ir bešališkumą.

A. Ar pareiškėjo saviraiškos laisvė buvo apribota

41. Teismas primena, kad reklama yra priemonė piliečiams sužinoti apie jiems siūlomų paslaugų ir prekių savybes (*Casado Coca prieš Ispaniją*, 1994-02-24, Series A Nr. 285-A, p. 13, § 51).

42. Nagrinėjamoje byloje, pateikdamas paraišką įregistruoti prekių ženklą „CRUCIFIX“, pareiškėjas siekė informuoti visuomenę apie paslaugas, kurias jis norėjo teikti šiuo prekių ženklu ir taip išsiskirti iš kitų konkuruojančių įmonių teikiamų paslaugų. **Šiomis aplinkybėmis ginčijamas prekių ženklas buvo svarbus jo reklamos ir komercinės strategijos elementas.**

43. **Primindamas, kad Konvencijos 10 straipsniu užtikrinama žodžio laisvė „visiems“, nepaisant perteikiamos žinutės rūšies (žr. *Groppera Radio AG ir kiti prieš Šveicariją*, 1990-03-28, § 55, Series A Nr. 173), net kai reklama yra komercinė (žr. *Casado Coca*, cituota pirmiau, § 36–37) arba kai siekiama gauti pelną (žr. *Autronic AG prieš Šveicariją*, 1990-05-22, § 47, Series A Nr. 178), Teismas mano, kad, atsižvelgiant į žymens reklaminį pobūdį, pareiškėjo petijai taikoma Konvencijos 10 straipsnio 1 dalyje numatyta apsauga.**

44. **Todėl petijos atmetimas yra pareiškėjo naudojimosi savo saviraiškos laisve apribojimas. Tokiu apribojimu pažeidžiamas 10 straipsnis, išskyrus atvejus, kai tai „nustatyta įstatymu“, juo siekiama teisėto tikslo ar tikslų pagal EŽTK 10 straipsnio 2 dalį ir jis yra „būtinasis“ demokratinėje visuomenėje tiems tikslams pasiekti.**

B. Ar apribojimas buvo nustatytas įstatymu

46. Todėl Teismas mano, kad nagrinėjamas apribojimas buvo „nustatytas įstatymu“, t. y. įstatymo Nr. 84/1998 5 straipsnio f punktu.

C. Ar apribojimu siekta teisėto tikslo

47. **Teismas mano, kad apribojimu siekta teisėto tikslo, t. y. apsaugoti visuomenę nuo nesąžiningos komercinės praktikos ir užtikrinti, kad būtų laikomasi vartotojų apsaugos teisės. Vadinasi, ginčijama priemonė buvo siekiama teisėtų „kitų asmenų teisių apsaugos“ ir „teisės pažeidimų prevencijos“ tikslų, kaip tai suprantama 10 straipsnio 2 dalyje.**

D. Ar įtariamas apribojimas būtinas demokratinėje visuomenėje

48. Savo Didžiosios kolegijos sprendime byloje *Mouvement raëlien suisse prieš Šveicariją* [GC], Nr. 16354/06, § 59–63, ECHR 2012 (ištraukos), Teismas priminė savo jurisprudenciją, susijusią su apribojimais, kurie gali būti taikomi kalbai, kuri yra labiau panaši į komercinę nei politinę kalbą.

49. Tokiais atvejais nacionalinės valdžios institucijos iš esmės gali geriau nei tarptautinis teismas nuspręsti, ar „apribojimas“ ar „sankcija“ yra „būtinai“ jų teisėtiems tikslams pasiekti, dėl jų tiesioginių ir nuolatinių ryšių su šalies gyventojais (*Müller ir kiti prieš Šveicariją*, 1988-05-24, § 35, Series A Nr. 133).

50. Įgyvendindamas savo priežiūros jurisdikciją, Teismas neturi užimti nacionalinių teismų vietos, tačiau, atsižvelgdamas į visą bylą, jis turi patikrinti, ar sprendimai, kuriuos jie priėmė pagal savo diskreciją, yra suderinami su Konvencijos nuostatomis, kuriomis remiamasi (*Axel Springer AG prieš Vokietiją* [GC], Nr. 39954/08, § 86, 2012-02-07).

51. **Susitariančiųjų valstybių turimos diskrecijos apimtis vertinant apribojimo būtinumą ir mastą yra didesnė, kai jos reguliuoja saviraiškos laisvę srityse, kurios gali įžeisti intymius asmeninius moralinio ar ypač religinio pobūdžio įsitikinimus** (*Murphy prieš Airiją*, Nr. 44179/98, § 67, ECHR 2003-IX (ištraukos)). **Valstybės taip pat turi plačią diskreciją, kai reguliuoja komercinę ir reklaminę kalbą** (žr. *markt intern Verlag GmbH ir Klaus Beermann prieš Vokietiją*, 1989-11-20, § 33, Series A Nr. 165, ir *Casado Coca*, cituota pirmiau, § 50).

52. Reklamai gali būti taikomi apribojimai, kuriais, *inter alia*, siekiama užkirsti kelią nesąžiningai konkurencijai ir klaidinančiai reklamai. Tam tikromis aplinkybėmis net objektyvių ir teisingų reklaminių pranešimų skelbimui gali būti taikomi apribojimai, kuriais siekiama gerbti kitų asmenų teises arba kurie grindžiami konkrečios komercinės veiklos ar profesijos ypatumais (*Casado Coca*, cituota pirmiau, § 51).

53. Šioje byloje Teismas pažymi, kad **pareiškėjas niekaip neįrodė ryšio tarp paslaugų, visų pirma teisinių paslaugų, kurias jis ketino teikti visuomenei naudodamas ginčijamą žymenį, ir religinio kryžiaus simbolio. Jis tiesiog tvirtino, kad toks pasirinkimas yra susijęs su jo minties, sąžinės ir religijos laisve, taip pat saviraiškos laisve.**

54. Tokiomis aplinkybėmis Teismas nemato jokio pagrindo laikyti, kad nacionaliniai teismai viršijo savo diskrecijos ribas, konstatavę, kad kyla pavojus suklaidinti visuomenę, ir suteikę pirmenybę visuomenės teisei būti apsaugotai nuo galimos klaidinančios reklamos, o ne pareiškėjo teisei į saviraiškos laisvę.

56. **Atsižvelgdamas į šiuos veiksnius ir į itin plačią diskreciją, kurią turi nacionalinės valdžios institucijos, Teismas mano, kad nagrinėjamas apribojimas nebuvo neproporcingas siekiamam tikslui.**

3.2.3 *Vainai prieš Vengriją, peticija Nr. 33629/06, 2008 m. liepos 8 d.*¹⁰

Ši byla susijusi su Vengrijos darbininkų partijos pirmininko pavaduotojo teisėtai surengtos demonstracijos metu panaudotu simboliu, t. y. penkiakampe raudona žvaigždė. Remdamasis ankstesniu simbolio naudojimu ir jo viešąja reikšme, Pešto centrinis apylinkės teismas pareiškėjui skyrė sankciją pagal Vengrijos baudžiamąjį kodeksą. Vengrijos teismas penkiakampės raudonos žvaigždės simbolio dėvėjimą laikė pažeidimu, susijusiu su totalitarinio režimo simbolio naudojimu.

EŽTT pažymėjo, kad raudona žvaigždė gali būti suvokiama ne tik kaip išskirtinis komunistinio totalitarinio režimo simbolis, nes ji taip pat simbolizuoja tarptautinį darbininkų judėjimą. Jis taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjas dėvėjo raudonos žvaigždės simbolį teisėtai surengtoje demonstracijoje, neturėdamas jokio tikslo pažeisti teisinės valstybės principų. EŽTT padarė išvadą, kad būtina atskirti šokiruojančią ir įžeidžiančią išraišką nuo išraiškos, kuriai netaikoma apsauga pagal EŽTK 10 straipsnį, todėl draudimas naudoti šį simbolį, atsižvelgiant į raudonos žvaigždės reikšmių įvairovę, būtų pernelyg plataus masto.

A. Ar buvo pažeistos žmogaus teisės

52. Teismas atkreipia dėmesį į tai, kad žinomi masiniai žmogaus teisių pažeidimai, padaryti komunizmo laikais, sumenkino simbolinę raudonos žvaigždės vertę. Vis dėlto, Teismo nuomone, ji negali būti suvokiama kaip išimtinis komunistinio totalitarinio režimo simbolis, kaip netiesiogiai pripažino Vyriausybė (žr. šio sprendimo 40 punktą). Akivaizdu, kad ši žvaigždė vis dar simbolizuoja ir tarptautinį darbininkų judėjimą, kovojantį už teisingesnę visuomenę, taip pat tam tikras teisėtas politines partijas, vykdančias veiklą įvairiose valstybėse narėse.

B. Ar pareiškėjas, naudodamas simbolį, nepaisė teisinės valstybės principo

53. Be to, Teismas pažymi, kad Vyriausybė neįrodė, jog raudonos žvaigždės dėvėjimas reiškia tapatinimąsi su totalitarinėmis idėjomis, ypač atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas tai darė teisėtai organizuotoje taikioje demonstracijoje kaip įregistruotos kairiųjų politinės partijos pirmininko pavaduotojas, neturėdamas jokių žinomų ketinimų dalyvauti Vengrijos politiniame gyvenime nepaisydamas teisinės valstybės principų. Šiuo atžvilgiu Teismas pabrėžia, kad tik atidžiai išnagrinėjus aplinkybes, kuriomis panaudojami įžeidžiantys žodžiai, galima prasmingai atskirti šokiruojančius ir įžeidžiančius žodžius, dėl kurių taikoma Konvencijos 10 straipsnyje numatyta apsauga, nuo tų, kuriems teisė į toleranciją demokratinėje visuomenėje netaikoma.

C. Ar apribojimas būtinas demokratinėje visuomenėje

54. Todėl Teismas mano, kad, atsižvelgiant į raudonos žvaigždės reikšmių įvairovę, nagrinėjamas draudimas yra pernelyg plataus masto. Draudimas gali apimti veiklos rūšis ir idėjas, kurios akivaizdžiai yra 10 straipsniu saugomos veiklos rūšys ir idėjos, ir tinkamo būdo atskirti skirtingas ginčijamo simbolio reikšmes nėra. Iš tiesų, atitinkamuose Vengrijos teisės aktuose to daryti nebandoma. Be to, net jei būtų buvę tokių skirtumų, gali kilti neaiškumų, galinčių padaryti atgrasomąjį poveikį saviraiškos laisvei ir lemti autocenzūrą.

55. Kalbant apie tikslą užkirsti kelią neramumams, Teismas pažymi, kad Vyriausybė nenurodė nė vieno atvejo, kai Vengrijoje būtų kilęs realus ar bent nedidelis neramumų pavojus dėl to, kad buvo viešai pademonstruota raudona žvaigždė. Teismo nuomone, vien numanomo pavojaus suvaldymas, kaip prevencinė demokratijos apsaugos priemonė, negali būti laikomas

¹⁰ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-87404%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-87404%22]}).

„neatidėliotinu visuomeniniu poreikiu“. Bet kuriuo atveju, be nagrinėjamo draudimo, yra keli pažeidimai, už kuriuos pagal Vengrijos teisės aktus skirtos sankcijos, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams, net jei juos būtų lėmęs raudonos žvaigždės naudojimas (žr. šio sprendimo 15 punktą).